

Загальні дані, статистика та корисні показники

Туристично-рекреаційний комплекс (ТРК) «Свидовець» - це 23-33 підвісні канатні витяги, довжиною майже 85 км, більше 80-90 км нових автомобільних сполучень, 230-280 кілометрів лижних трас, 120 ресторанів, 60 готелів та об'єктів поселення на 22 тис ліжко-місць, 390 котеджів, 10 торгових центрів, 17 пунктів прокату спорядження, 2 відділення банків, 3 фітнес-центри, 5 багаторівневих паркінгів для 6000 автомобілів та створення 4-5 тис. робочих місць. Загальна площа ТРК понад 1430 га, в тому числі 1187 га земель держлісфонду (ДП «Ясінянське ЛМ Г») й 243 га земель державної власності (землі запасу) сільськогосподарського призначення. При цьому для будівництва доведеться зрубати 430 га лісу. Інвестиції складуть 1,5 млрд доларів США а термін будівництва 12 років.

Території адміністративних одиниць, де планується реалізувати ТРК «Свидовець», це:

- Рахівський район - смт. Ясіня (населення 8 576 осіб) та с. Чорна Тиса (населення 2 860 осіб), які входять до Ясінянської територіальної громади та

- Тячівський район - с. Лопухово (населення 3 317 осіб), яке входить до Усть-Чорнянської територіальної громади.

Отже, реалізація ТРК «Свидовець» буде стосуватись майже 15 000 осіб - жителів регіону.

Підстава для створення ТРК «Свидовець»:

1. Розпорядження Рахівської РДА:

- №14 «Про розроблення детального плану території туристично-рекреаційного комплексу «Свидовець» за межами населених пунктів» (стосовно: смт. Ясіня, с. Чорна Тиса та с. Косівська Поляна);

- №135 від 15.05.2017 р. «Про затвердження детального плану території туристично-рекреаційного комплексу «Свидовець» за межами населених пунктів» (стосовно: смт. Ясіня та с. Чорна Тиса).

2. Розпорядження Тячівської РДА №214 від 31.05.2017 р. «Про затвердження детального плану території» (за межами населеного пункту с. Лопухів на території Лопухівської сільської ради).

Примітка. Наразі, вищевказані Розпорядження є предметом судових справ (див. нижче).

ДПТ, Генеральні плани, проекти, оцінки

Детальний план території ТРК «Свидовець» мав би конкретизувати Схему планування території Закарпатської області (з урахуванням державних і регіональних інтересів), яка була розроблена ДП «Український державний науково-дослідний інститут проектування міст «ДІПРОМІСТ» імені Ю.М. Білокопя» [1] і затверджена Закарпатською обласною радою, Рішення №731, від 17.05.2013 року. Ця схема розроблена на основі Генеральної схеми планування території України та конкретизує її на регіональному рівні, відповідно до норм Закону України «Про генеральну схему планування території України».

[1] http://zakarpato.blrarch.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/130517_731-IV.pdf

Про внесення змін щодо Генеральних планів Рахівського та Тячівського району, як й стосовно: Ясінянської та Усть-Чорнянської територіальних громад, щодо реалізації ТРК «Свидовець» - невідомо.

Проектна документація на будівництво ТРК «Свидовець» - не розроблялась та відсутня. Натомість, існує проект детального плану території туристично-рекреаційного комплексу «Свидовець». Оцінка впливу на навколишнє середовище (ОВНС), стосовно ТРК «Свидовець» – не проводилась та відсутня. Питання збереження охорони об'єктів природно-заповідного фонду буде вирішуватись під час розробки оцінки впливу на довкілля (ОВД) та громадських слухань відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля». Закарпатська обласна державна адміністрація здійснила Повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, реєстраційний номер Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля 2018314288.

[2] http://www.carpathia.gov.ua/sites/default/files/imce/180319_nerws-11-59.pdf

При цьому, норми Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» (від 20.03.2018 р.) по відношенню до ТРК «Свидовець» - мали б бути застосований в повному об'ємі.

Електроенергія та енергопостачання

Територіальне розміщення ТРК «Свидовець», через повної відсутності газифікації та неможливістю поставок вугілля, мазуту чи інших енергоносіїв, однозначно вказує, що основним джерелом енергії тут швидше за все буде - електроенергія, а тепла - дрова. Тобто, для освітлення місць проживання та їх обігріву, організації харчування, забезпечення роботи об'єктів розваг і сервісу, в т.ч. й для організації роботи всього комплексу, а також за відсутності інших джерел енергії, як-то: природного газу, вугілля, мазуту, торфу й так далі, як й альтернативних, відновлювальних джерел енергії (біологічної, вітрової, сонячної тощо) - буде використано, виключно: електроенергію та дрова. При цьому, опалення (обігрів) приміщень ТРК «Свидовець», як про це повідомляють в Закарпатській ОДА - планується проводити за рахунок проведення гілки газопостачання та будівництва котелень на твердому паливі (зокрема на дров'яних відходах).

За останні роки, в Закарпатській області наявна стабільна тенденція переходу населення та комунально-побутової сфери на електричне опалення. Даний фактор спричиняє стале зростання споживання електроенергії в побутовому секторі. Крім цього, ріст споживання електричної енергії зумовлюється стабільним розвитком малого підприємництва та рекреаційно-туристичної сфери Закарпаття.

При цьому, максимальне електричне навантаження по Закарпатській області, в 2019 році становило 455 МВт (базовий, 1990 рік - 527 МВт). Наявні ж, електромережі великої потужності: Рахів - Ясіня, складають лише 35 кВ а по Ясіня лише - 35/10 кВ, при 4-х трансформаторах. Така ж потужність передачі електроенергії є на маршруті: «Рахів1 - Рахів3 - Кваси» (ПЛ-35 кВ), хоч в Плані розвитку електричних мереж на 2012-2015 роки й передбачалось вирішення питання завершення реконструкції транзиту ПЛ-35кВ: «Рахів1 - Рахів3 - Кваси - Ясіня» в габаритах 110 кВ, розпочатої ще в 1993 році. Однак, через виникнення спорів по землевідведенню в с.Білин, дані роботи призупинено. Сьогодні, Інститут «Укрзахіденергопроект» здійснює проектні роботи щодо виносу даної ПЛ за межі населеного пункту (с.Білин), що дозволить завершити розпочаті роботи. Реалізація даного проекту буде сприяти розвитку Рахівського району, підвищить надійність та якість електропостачання споживачів, збільшить рівень безпеки громади даної місцевості, дозволить забезпечити взаємне резервування між енергосистемами Закарпатської та Івано-Франківської областей в достатніх для енерговузлів Рахова та Ворохти обсягах.

З метою надійного електропостачання споживачів області та покриття на розрахунковий строк зростаючих навантажень, необхідно виконати нове будівництво електропідстанцій та ліній електропередач, зокрема перевести на номінальну напругу 110 кВ існуючу ПС 35/10 кВ «Ясіня» (6,3 МВА). Для приєднання ПС до мереж необхідно закінчити будівництво ПЛ-110 кВ «Рахів - Ясіня» та підключити на номінальну напругу 110 кВ ПЛ «Ясіня - Ворохта».

[3] http://zakarpatoblarch.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/130517_731-IV.pdf

Однак, навіть при будівництві додаткових енергетичних потужностей, що важливо не тільки для роботи ТРК «Свидовець» але й Ясінянської та Усть-Чорнянської громад, важливо враховувати й відсоток втрати електроенергії в мережах, які в Закарпатті є суттєвими (дивись по роках): 2015 - 16,6%, 2016 - 17,1%, 2017 - 17,9%, 2018 - 18,2%, 2019 - 16,81%, 2020 - 17,60%.

[4] https://zakarpat.energy/upload/iblock/8fd/Plan_rozvitku_Zakarpatyaoblenegro_2021-2025.pdf

Можливості відновлюваної енергії та схеми електрокористування

Щодо діяльності ТРК «Свидовець», доцільно розглянути й можливості використання відновлювальної енергії, навіть при тому, що мало хто в Україні знає про один із найвідоміших екологічних сертифікатів у сфері гостинності - Trivellife.

І це не зважаючи на те що, наприклад, на Канарських островах тільки 10% готелів сертифіковані Trivellife [5]. А в самій Іспанії лише 159 готелів сертифіковані за ISO 14001.

[5] <https://academic.oup.com/ijlct/advance-article/doi/10.1093/ijlct/ctab048/6303530#265226554>

Для готелів та інших місць розміщення туристів, у цивілізації, в самій системі електропостачання - передбачені дві ізольовані, від себе, схеми: від основного джерела і резервна (аварійна). Більше того, у готелях електропостачання повинно мати дві схеми розгалужень: основне та чергове. Основна електроенергія необхідна для: освітлення номерів та живлення електроприладів (телевізор, радіо, телефон, фен, переговорних пристроїв, сигналізації тощо), їх обігріву, кондиціонування повітря тощо. Чергове електроосвітлення (що становить близько 30% від основного), включається з метою економії електроенергії в нічний час і в часи відпочинку гостей. Останнім - забезпечується освітлення, коридорів, сходів, під'їздів, вестибулів, камер схову, гардеробів, радіовузла, пожежних покажчиків, кас, станцій пожежної та охоронної сигналізації, реклам, телефонних кабін тощо. Для вмикання і вимикання основного та чергового освітлення потрібно застосовувати реле часу та автоматичні фотовимикачі.

При цьому, наприклад, споживання електроенергії на Канарах, складає 4-16 кВт в час на людину, в залежності від пори року.

Висновки, щодо енергозабезпечення:

1. Енергопостачання ТРК «Свидовець» - це виклик не тільки для інвесторів але й для всіх жителів Ясінянської та Усть-Чорнянської громад, які при сьогоdnішній ситуації що має місце ризикують мати перепади в отриманні електроенергії аж до в'ялових відключень за графіками.

2. Без чіткого уявлення щодо потреб в електроенергії: для ТРК «Свидовець», жителів Ясінянської та Усть-Чорнянської громад, ніякі дозволи видавати не можна, як й затверджувати якісь проекти та, відповідно будівництво.

3. Доцільно скористатись й досвідом цивілізованих країн, в сфері туризму, особливо в частині можливостей використання відновлюваної енергії, виходячи з того, що середньорічна заповнюваність у всіх готелях мала б становити не менше 75-80%, як головного показника рентабельності (що й відповідає показникам якості вже згаданого сертифікату Travelife).

Примітка. На запити [6], [7], які були адресовані: АТ «Прикарпаттяобленерго», яке постачає електроенергію до ТРК «Буковель» (з метою дізнатись, яку потужність необхідна для такого рівня курорту) та ПрАТ «Закарпаттяобленерго» (для прогнозування, майже аналогічного ТРК «Свидовець») – було отримано, фактично відписки [8], [9] (в додатку).

Водопостачання, водовідведення та очисні споруди (каналізація)

Ні с. Лопухово, ні смт. Ясіня, ні с. Чорна Тиса – не мали та не мають, на сьогодні:

1. Водогону (водопроводу), як сукупності споруд, а саме: водозаборів, насосних станцій, станцій очищення води або водопідготовки, водопровідних мереж і резервуарів.

2. Центральної каналізації, як системи інженерних споруд, устаткування та санітарних засобів, які б забезпечували збирання/виведення за межі їх населених пунктів забруднених стічних вод, а також їхнє очищення та знешкодження перед використанням чи скиданням у водойми.

3. Очисні споруди, як-то інженерні системи для очищення (обробки) стічних вод з метою руйнування або видалення з них певних речовин, які перешкоджають відведенню цих вод у водні об'єкти відповідно до законодавства або використання їх у виробничому водопостачанні замість свіжої води., знешкодження й знезараження стічних вод.

При цьому, відомо, що під житлово-комерційну та рекреаційну інфраструктуру, проектом ТРК «Свидовець» визначено 800 га, включно з площею й під інженерні комунікації. Їх розташування охоплює основні річкові долини річок: Чорна Тиса, Довжана, Станислав. Для забезпечення потреби питної води буде використано водозабір з артезіанських свердловин класу «вода питна», решта - за рахунок спорудження руслових водозаборів з локальними, фільтраційними насосними станціями на існуючих струмках та річках. Загальний об'єм водойм складе 1 260 000,0 м³.

Виходячи, з відомих даних: 22 000 відпочивальників, щоденно а також 5 000 працівників на території у 14,3 км² – призведе до щільності населення у 1 890 осіб/км².

Відомо також, що споживатимуть від 4 до 5,8 тис. м³ води на добу або 12 млн. літрів води щоденно. Однак, середньорічний стік, за даними багаторічних досліджень, станом на 2010 рік на

трьох основних річках території планованої діяльності складає всього: р. Чорна Тиса - 1,6м³/с, р. Довжана - 0,9 м³/с, р. Станіслав - 1,0 м³/с.

Планова ж потужність систем очистки стічних вод ТРК «Свидовець», буде: 4 - 6 тис.м³ на добу. При цьому, відповідно до проектних даних, загальна площа гірськолижних трас і канатних доріг становитиме 630 га (або 6 300 000 м²). Для забезпечення базового осніження (сніговий покрив висотою 30 см) на 1 м² площі використовується 0,3 м³ снігу, що дорівнює 0,125 м³ води. Це витрати води на одноразове забезпечення снігом 1 м² трас і канатних доріг. Отже, потреба у воді для базового (одноразового!) засніження складе: 6 300 000 x 0,125 = 787 тис. м³ води.

Важливо, що відповідно до Водної Рамкової Директиви ЄС, середнє споживання води у Європі складає, в середньому 128 літрів на споживача/день. Середній склад 1 домогосподарства, це 2-3 людини, а середнє споживання води на домогосподарство 111 м³ на рік.

В Україні, на сьогодні встановлено такі норми споживання води для населення: 4,5 м³ на місяць холодної води та 3 м³ на місяць гарячої води. Ці показники є актуальними для однієї людини, яка проживає в будинку або квартирі з водопроводом, каналізацією та централізованим гарячим водопостачанням. Для пільгових категорій споживачів діють соціальні нормативи: 2,4 куба холодної води за наявності гарячого водопостачання і 4 куб.м за його відсутності і 1,6 куб.м гарячої. При цьому, при розрахунку норм враховувалося споживання води на наступні потреби: щоденний прийом душа: 20-30 л, прийом ванни (одноразовий витрата - 200 л), змив води в унітазі, близько 200 л на добу, вмивання, гоління та інші гігієнічні водні процедури - 200 л на тиждень; побутові витрати (прання білизни, миття посуду, прибирання та ін.), взагалі – не специфіковано.

Туризм та рекреація безумовно, будуть знаходитись у вищевказаних даних використання води та будуть залежати від наявності доступних до використання запасів прісних вод і є сферою, що споживає значні обсяги води. Туристам вода потрібна і для безпосереднього споживання, і для задоволення санітарно-побутових потреб. Свіжа вода також необхідна для поливу садів та озеленення території біля готелів і визначних місць; вода залучається у розвиток інфраструктури туризму, у виробництво продуктів харчування та палива тощо.

Отже, туристично-рекреаційне водокористування полягає у наявності факту вилучення із навколишнього середовища певних обсягів водних ресурсів для задоволення потреб туристичних чи рекреаційних потреб.

Саме ТРК «Свидовець» буде основним споживачем води у вищевказаних територіальних громадах. Це стосується як прямого водопостачання, а саме: забезпечення туриста питною водою, для задоволення санітарно-гігієнічних потреб (умивальник/душ/ванна/WC), забезпечення водою кухонь (барів, кафе, ресторанів, їдалень), для вологого прибирання місць проживання, пралень, громадських санвузлів тощо, так і непрямого використання води для задоволення різних потреб туристів та рекреантів, як-то: функціонування басейнів та саун, автомийок, використання води на полив газонів тощо (не кажучи вже про водні пушки для створення штучного снігу).

При цьому, очевидно, що готелі підвищеної комфортності матимуть нижчий рівень використання води, ніж готелі в курортному стилі, а кемпінги, однозначно, споживають значно менше води, ніж готелі п'ятизіркового типу, що матиме значення для управління водними ресурсами в територіальних громадах та при плануванні діяльності ТРК «Свидовець» в них.

За оцінками, обсяги споживання води коливаються в діапазоні 84-2000 літрів на одного туриста й доходять до 3 423 літрів за номер на день. Тільки для організації харчування туристів необхідно до 5 м³ води на добу на одну особу.

[10] https://www.researchgate.net/publication/339774697_Sutnist_turisticno-rekreacijnogo_vodokoristuvanna_osoblivosti_ta_problemi_jogo_obliku_v_Ukraini_The_essence_of_tourist_and_recreational_water_use_peculiarities_and_problems_of_its_accounting_in_Ukraine

За повідомленнями Закарпатської ОДА, очистка стічних вод буде здійснюватись централізовано через збірний канал від верхньої частини забудови туристичного комплексу вниз по долині за межі населеного пункту, для чого буде споруджено біологічну систему комплексної очистки стічних вод від побутових відходів. Питання тільки, «за межі» якого населеного пункту: с. Чорної Тиси, чи смт. Ясіня?

Отже, виходячи з вищевказаного, ТРК «Свидовець» потрібно чітко та фахово обрахувати й визначитись із яких джерел: поверхневих та/чи підземних водних об'єктів - буде здійснюватись

забір води для власної діяльності. Й, головне, в якій мірі буде збережено забезпечення жителів Ясінянської та Усть-Чорнянської громад, бодай на рівні до будівництва курорту.

Дороги та комунікації: транспорт, зупинки, стоянки, паркінги, зв'язок, Інтернет

Область має високий показник сукупного індексу транспортно-географічного положення (ТГП) з країнами Європи. Найнижчі значення ТГП, однак, характерні для периферійних районів – Рахівського та Тячівського. Тобто, саме тих, де планується спорудження ТРК «Свидовець».

Натомість, нової якості мала б набути транспортна система області, в основі розвитку якої лежить розбудова мережі сучасної транспортно-комунікаційної інфраструктури. Тобто, просто відремонтувати вже існуючі автомагістралі, як це має місце в останній час - буде замало.

Другими словами, необхідно вже сьогодні знати відповіді на питання (відносно ТРК):

- як організувати, щоденно – перевезення десятків тисяч: відпочиваючих та працівників та який транспорт для цього буде використовуватись;

- як, ким та за яких умов - буде регламентовано використання: громадського та особистого транспорту і який транспорт це буде (поїзди, рейсові автобуси, приватні маршрутки тощо);

- які діятимуть: правила, обмеження та заборони, а також хто їх буде запроваджувати, регламентувати, контролювати, перевіряти й так далі.

Тобто, важливо відповісти на питання: скільки автотранспорту щодня їздитиме по дорогах сіл, при 20-25 тисячах осіб (відпочиваючих та персонал), скільки і яких автомобілів потрібно, щоб привезти харчі, відвезти сміття, де вини будуть заправляти, митись, ремонтуватись тощо.

Подібно до вищенаведеного мають вирішуватись й питання: зупинок та стоянок/паркінгів, включно й під кемпінги та каравани, з усім комплексом питань, починаючи від: знакування та маркування й розмітки (зупинок та стоянок), через систему платних послуг на таких, охорону та відео нагляд й закінчуючи мобільними туалетами та сміттєвими контейнерами.

Особливу увагу варто приділити засобам зв'язку, включно з можливостями мобільного, з урахуванням кількості потенційних абонентів, з метою уникнути перебоїв стільникового зв'язку, який забезпечує й аварійні служби (МНС, пожежників, швидку медичну допомогу тощо).

Це ж стосується й Інтернету, мережа якого повинна відповідати вимогам, які зростуть в рази, а провайдери та оператори (монополія яких – повинна бути виключена на об'єктах та в зоні ТРК) – повинні будуть забезпечити надійний, якісний, цілодобовий та високошвидкісний доступ до мережі Інтернет всіх бажаючих (виходячи з кількості абонентів ТРК).

Інші важливі та корисні дані, які варто знати та які треба врахувати

За оцінками Організації та Програми ООН з навколишнього середовища, туризм – як стаціонарне розміщення відпочиваючих, чим й буде ТРК «Свидовець» створює 21% загальних викидів парникових газів, що буде позначатись на природно-кліматичних показниках у цьому регіоні. Більше того, треба врахувати, що відсоток місцевого населення, від загальної кількості осіб (за рахунок туристів), які нехай і тимчасово але «заселять» частини: Ясінянської та Усть-Чорнянської територіальних громад, буде не тільки меншим (у порівнянні з «приїжджими») але й обмежений: і у вільному переміщенні по населених пунктах, і у використанні води та інших ресурсів а також «позбудеться», наприклад, тиші до якої звикло. Крім того, місцеве населення, в разі не вирішення інфраструктурних питань (електроенергії, води, доріг, сміття тощо) буде мусіти «ділитись» з відпочиваючими тим, що раніше належало тільки громадам.

Так, наприклад, у 2019 році населення Канарських островів становило 2 153 389, а еквівалент туристичного населення становив 281 344 (11,6% від загальної чисельності населення) [11]. Що стосується споживання електроенергії, то від 12,8% до 16,5% загальної електроенергії, виробленої на архіпелазі між 2014 і 2017 роками, було призначено туристичному сектору [12]. У багатьох випадках ці потреби в енергії не оптимізовані і, таким чином, сприяють високому вмісту вуглецевих викидів, які складають, від 7,2 кг CO₂ -е до 199,1 кг CO₂ -е, залежно від місця призначення, із розрахунку на один готельний номер. В Іспанії, наприклад, ці ж викиди, зазвичай становлять від 7,2 до 45,58 кг CO₂ -е [13].

[11], [12], [13] - <https://academic.oup.com/ijlct/article/16/4/1264/6303530#265226554>

Не виключено, що вищенаведені дані можуть викликати посмішку не тільки у потенційних інвесторів ТРК «Свидовець» чи у чиновників, але й у пересічного громадянина, але така реальність у світі туризму, куди ніби зібралась й Україна.

Більше того, в рамках проекту ЄС «URBANWASTE - міські стратегії поводження з відходами в туристичних містах» [14], що фінансується ЄС Н2020, в 10 пілотних містах з високим рівнем туризму, було впроваджено екологічно-інноваційні стратегії запобігання та управління відходами, щоб зменшити виробництво відходів та покращити муніципальні практики поводження з відходами. Ці заходи дозволили досягти потенційної економії викидів ПГ від 4 до 189 кг CO₂-екв. Із розрахунку на 1000 туристів, в залежності від місцевих умов та виходячи із прийнятої система поводження з відходами. Такий досвід а також потенційні можливості приєднатись до фінансування європейських програм були б корисними й для ТРК «Свидовець». [14] <http://www.urban-waste.eu/>

Ну, й насамкінець, Експертні заключення, Рекомендації, Аналітична інформація, Розрахунки тощо, мали б передувати всім планам, які здійснюватимуться в ТРК «Свидовець».

Відходи, сміття

Відходи (відповідно до Директив: 75/445/ЄЕС та 98/2008/ЄС) – це будь-яка речовина або предмети, які власник утилізує або зобов'язаний утилізувати відповідно до положень чинного національного законодавства. Утилізація відходів означає:

- збирання, сортування, транспортування та обробка відходів, а також їх зберігання та скидання над або під землю;
- операції з перетворення, необхідні для його повторного використання, відновлення або переробки. [15] <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Waste>

Кількість побутових відходів, що утворюються на одну особу в Європейському Союзі (у 2017 році) склала 487 кг. В ЄС у 2017 році 30% відходів було перероблено, 17% компостовано, 28% спалено а 24% вивезено на смітник. При цьому, ще десять років тому, у 2007 році, картина була іншою: 24 % відходів переробляли, 13 % компостували, 21 % спалювали та 43 % викидали на звалища. [16] <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20190123-1>

Кожен українець щороку «продукує» біля 300 кг сміття. За даними Міністерства охорони довкілля, в Україні щорічно утворюється пів мільярда тонн відходів, понад 90% з них відправляють на звалища.

Закарпаття - лідер за відходами домогосподарств в Україні. Так, за кількістю таких відходів - 77,8% від загального обсягу, область попереду всіх (за нею Одеська - 55,9% та Київська - 53,1). Натомість, економічна діяльність підприємств краю утворюється лише близько 22%, коли по Україні цей показник складає аж 98,4%. Із 124 зареєстрованих в області місць видалення відходів майже половина перевантажена, а 50 одиниць під час перевірок не відповідали нормам екологічної безпеки. Лише 57 полігонів і сміттєзвалищ паспортизовано, решта - ні. При цьому, більш ніж 99% цих місць не відповідають європейським вимогам. Саме через це, десятки тисяч тонн опиняються на не облаштованих для зберігання місцях, накопичуються на берегах річок, узбіччях доріг.

І це при тому, що обсяг відходів збільшується, а фінансування галузі, що відповідає за поводження з відходами, зменшується. На її розвиток у 2018 році в області було спрямовано 1227 тисяч гривень, що становило тільки 11,9% порівняно з попереднім 2017 роком. Ще один приклад: у 2019-му на виконання цільової програми поводження з відходами, яку ухвалила обласна рада, не було надано жодної гривні. Коштів на неї навіть не передбачали.

[17] <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/yak-poboroti-smittyevij-kolaps-na-zakarpatti>

Нормативне сумарне накопичення ТПВ по області складає 377 тис. т/рік (2018). Для вирішення питання необхідно в межах регіону побудувати 4 сміттєпереробні підприємства (м. Ужгород, м. Мукачеве, м. Хуст, м. Рахів) по 100 тис. тон/рік кожне з урахуванням радіусу обслуговування. Вибір ділянок під розміщення об'єктів доцільно робити в межах існуючих звалищ (на відпрацьованій та рекультивованій території). Санітарне очищення території області проводити через систему сміттєсортувальних станцій, що повинні розташовуватись в промислових зонах з урахуванням СЗЗ - 100 м в кожному адміністративному районі та містах обласного підпорядкування.

[18] http://zakarpatoblarch.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/130517_731-IV.pdf

Стратегією до 2030 року передбачено, що територію області очищуватимуть від відходів за допомогою сміттесортувальних станцій і компостувальних майданчиків. Відходи перероблятимуть чотири підприємства, які мають з'явитися в Ужгороді, Мукачеві, Хусті та Рахові. Кожне розраховане на 100 тисяч тонн на рік. Якщо ці плани не залишаться на папері і підприємства таки побудують, це можна буде вважати хоч і не стратегічною, але тактичною перемогою.

Туризм – як один з основних економічних факторів, що сприяє зростанню та створенню робочих місць у всьому світі, крім того сприяє утворенню щоденних (комунальних) відходів, що становить 1,10-1,67 кг на одного туриста, на добу!

[19] <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2211464521000075>

Отже, лише 15-20 тис. відпочивальників на ТРК «Свидовець», не рахуючи обслуговуючих працівників продукуватимуть не менше 16-33 тони сміття щоденно! Саме, через це: збір сміття, його сортування, переробка та утилізація (через спалення в котельнях), а також вивіз сміття – мають бути чи не найголовнішими питанням в ході реалізації проекту ТРК «Свидовець» а, особливо - в ході його експлуатації.

Міжнародні конвенції та міждержавні угоди, які може порушити ТРК «Свидовець»:

1. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті.
2. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат (2006).
3. Конвенція про охорону річки Дунай (1994).
4. Угода з охорони річки Тиса та її приток (1986).
5. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція, 1979).
6. Угода про збереження кажанів в Європі (1999).
7. Зобов'язання України перед Водним Форумом з питань захисту від паводків у басейні р. Тиса.
8. Угода про асоціацію України та Європейського Союзу (в частині збереження територій Смарагдової мережі, яка затверджена Постійним комітетом Бернської Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі у 2016 році).

Й це без врахування порушень низки законів України.

[20] http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/2652_EPL_Journal-32_72_2019_NET.pdf

Судові справи, які «супроводжують» реалізацію мега-проекту ТРК «Свидовець»:

1. Рішення Закарпатського окружного адміністративного суду, № 807/1314/17, від 10 січня 2018 року, яким позов, в частині визнання протиправним та скасувати Розпорядження Рахівської районної державної адміністрації від 15.05.2017 року № 135 «Про затвердження детального плану території» та Розпорядження Тячівської районної державної адміністрації від 31.05.2017 року № 214 «Про затвердження детального плану території» – задоволено повністю.

2. Постановою Львівського апеляційного адміністративного суду, № 876/1506/18, від 4 травня 2018 року, апеляційні скарги Тячівської районної державної адміністрації та Рахівської районної державної адміністрації - було задоволено, а Рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 10 січня 2018 року – скасовано.

3. Постановою Верховного Суду, у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду, номер судового провадження: К/9901/52631/18 від 29 вересня 2021 року, касаційні скарги були задоволені частково, Рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 10 січня 2018 року та постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 4 травня 2018 року у справі №807/1314/17 - було скасовано та направлено на новий розгляд до суду першої інстанції.

4. Ухвалою Закарпатського окружного адміністративного суду, № 807/1314/17, від 22 жовтня 2021 року, було прийнято адміністративну справу до провадження та призначено до підготовчого судового засідання, яке відбудеться 29 листопада 2021 року, в м. Ужгороді.

Підготував Ю.Ключівський,
керівник IASEED
Прага, листопад 2021